

ผู้หญิงกับอาชีพครูในสังคมไทย พ.ศ. 2456-2479

นางสาวเปรมสิริ ชวนไชยสิทธิ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาประวัติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2539

ISBN 974-633-089-1

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

WOMEN AND THE TEACHING PROFESSION IN THAI SOCIETY,
1913-1936

Miss Prensiree Chuanchaiyasitt

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts

Department of History
Graduate School

Chulalongkorn University

1996

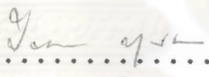
ISBN 974-633-089-1

หัวข้อวิทยานิพนธ์ อาชีพครูผู้หญิงในสังคมไทย พ.ศ. 2456-2479
โดย นางสาวเปรมสิริ ชวนไชยสิทธิ์
ภาควิชา ประวัติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา

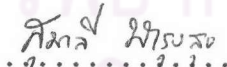
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

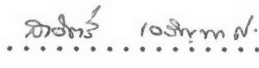
..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. สันติ บุญสุวรรณ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. ปิยนาด บุญนาค)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมาลี บำรุงสุข)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาวิตรี เจริญพงศ์)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

เปรมสิริ ชวนไชยสิทธิ์ : อาชีพครูผู้หญิงในสังคมไทย พ.ศ.2456-2479

(WOMEN AND THE TEACHING PROFESSION IN THAI SOCIETY, 1913-1936)

อ.ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.สุวดี ชนประสิทธิ์พัฒนา, 186 หน้า. ISBN 974-633-089-1

การศึกษาในสังคมไทยที่เริ่มเปลี่ยนแปลงไปในสมัยปฏิรูปประเทศ ทำให้สถานภาพในการศึกษาของสตรีไทยแตกต่างไปจากเดิม ทำให้สตรีไทยส่วนหนึ่งที่ได้รับการศึกษาแบบใหม่มีโอกาสในการประกอบอาชีพนอกบ้าน เช่น อาชีพครู วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาอาชีพครูผู้หญิงในสังคมไทย เพื่อจะทำให้เข้าใจถึงปัจจัยที่ทำให้สตรีมีโอกาสในการประกอบอาชีพนอกบ้าน รวมทั้งปัจจัยที่ทำให้สถานภาพครูผู้หญิงแตกต่างไปจากครูผู้ชาย

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้สตรีมีโอกาสเข้ามาประกอบอาชีพครู ได้แก่ การที่รัฐขยายการศึกษาฝ่ายสตรี และจัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูผู้หญิง ทั้งนี้ความคาดหวังของสังคมไทยที่มีต่อสตรีในสมัยปฏิรูปประเทศ เป็นปัจจัยให้เกิดความคิดว่า สตรีควรได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียน เพื่อที่จะทำหน้าที่แม่เรือนได้อย่างมีคุณภาพ สตรีที่เข้ามาประกอบอาชีพครูระยะแรกมักจะเป็นบุตรของชนชั้นสูงและชนชั้นกลาง ทำให้อาชีพครูผู้หญิงเป็นอาชีพแรก ๆ ที่สำคัญในสังคมไทย จึงนับได้ว่าอาชีพครูผู้หญิง เป็นการปรับเปลี่ยนสถานภาพของสตรีไทยในระดับหนึ่ง

ส่วนประเด็นที่แสดงว่าครูผู้หญิงมีสถานภาพที่ด้อยกว่าครูผู้ชาย ได้แก่ เงินเดือน บรรดาศักดิ์ บำเหน็จบำนาญ ต่อมาภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 รัฐบาลได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2479 จึงทำให้สถานภาพครูผู้หญิงดีขึ้นในอีกระดับหนึ่ง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา ประวัติศาสตร์

สาขาวิชา ประวัติศาสตร์

ปีการศึกษา 2538

ลายมือชื่อนิติ
.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
.....

Cxxxxxx : MAJOR HISTORY

KEY WORD : WOMEN AND THE TEACHING PROFESSION

PREMSIREE CHUANCHAIYASITT : WOMEN AND THE TEACHING PROFESSION IN THAI SOCIETY, 1913-1936. THESIS ADVISOR : ASST.PROF. SUVADEE TANAPRASITPATANA, Ph.D.,186 PP. ISBN 974-633-089-1

The changes in Thai education which began during the Age of Reforms (from the late 19th century onwards) altered the situation regarding the education of Thai women. A certain number of Thai women received a modern education and had the opportunity to work as professionals, such as those who entered the teaching profession. This thesis aims to study women in the teaching profession in Thailand, in order to understand the factors which enabled women to engage in a profession outside the home, including factors which made the status of men and women teachers different.

The key factors which made possible the entry of women into the teaching profession were the state's expansion of women's education, and the establishment of training schools for women teachers. Society's expectations of women during the Age of Reform helped encourage the idea that women should receive a school education in order to do their duty as house wife more competently. Women who entered the teaching profession in the early stages were frequently from higher or middle class families. The teaching profession was thus one of the first important professions open to Thai women and marked a change in the status of Thai women.

Women teachers' inferior status in comparison with their male counterparts was indicated by their lower salaries, ranks and pensions. In 1936, after the end of the absolute monarchy, the government promulgated the 1936 Law on Civilian Government Servants which improved the status of women teachers.

ภาควิชา.....ประวัติศาสตร์.....

สาขาวิชา.....ประวัติศาสตร์.....

ปีการศึกษา..... 2538.....

ลายมือชื่อนิสิต.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีไม่ได้ หากไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวดี ชนประสิทธิ์พัฒนา ในฐานะที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ช่วยเหลือแนะแนวอยู่ตลอด แม้แต่ในวันเสาร์-อาทิตย์ อาจารย์ก็ยังให้ความกรุณาตรวจสอบวิทยานิพนธ์ ทำให้ผู้เขียนมีความรักและซาบซึ้งในอาจารย์มาก

ผู้เขียนขอขอบคุณ ศาสตราจารย์ ดร.ปิยนารถ บุนนาค หัวหน้าภาควิชาประวัติศาสตร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาวิตรี เจริญพงศ์ อาจารย์ที่ภาควิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่กรุณาให้เกียรติเป็นประธานกรรมการ และกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ รวมทั้งขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี บำรุงสุข จากมหาวิทยาลัย ที่กรุณาเป็นกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งยังให้คำแนะนำในการแก้ไขวิทยานิพนธ์ และผู้เขียนลืมไม่ได้คือ ขอขอบคุณ ดร.ธีรวัติ ฦ บ่อมเพชร ที่กรุณาตรวจสอบแก้ไขบทคัดย่อภาษาอังกฤษให้จนสมบูรณ์

ขอขอบคุณอาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้แก่ผู้เขียน จนผู้เขียนมีความรู้แต่อย่างไรก็ตาม วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จเป็นรูปเล่มก็ด้วยปัจจัยทางการเงินที่มาจากผู้มีพระคุณต่าง ๆ ขอขอบคุณ พ่อ แม่ ปู่ ย่า อาเปี้ยก อาใหญ่ อาเล็ก อาแป๊ะ ที่มีพระคุณกับผู้เขียนตั้งแต่แรกเกิดจนถึงปัจจุบัน ให้กำลังใจมาโดยตลอด อีกทั้งยังสนับสนุนปัจจัยทางการเงินอีกด้วย ขอขอบคุณ ลุงชิน บ้าสม บ้าแขก และบ้า ๆ พี่วรรณ พี่มด พี่โชติ ที่ให้ความสนับสนุนทางการเงินและกำลังใจ โดยเฉพาะพี่มดที่ช่วยเขียนบทคัดย่อภาษาอังกฤษให้ ขอขอบคุณนำटक ที่อุตสาหสาหตั้งแต่เข้ามิดมารอรับผู้เขียนที่สถานีขนส่งทุกอาทิตย์ เป็นเวลาติดต่อกันนานหลายเดือน และขอบคุณตึกตึกที่อุตสาหสาหเป็นธุระจัดการเรื่องนัดสอบวิทยานิพนธ์ ถ่ายเอกสาร ตลอดจนส่งรูปเล่มให้บัณฑิตวิทยาลัยแทนผู้เขียน

ในขณะที่ศึกษาอยู่ ความสัมพันธ์กับเพื่อน ๆ ได้เป็นความประทับใจให้แก่ผู้เขียน เพื่อนทุกคนทั้งรุ่นพี่ รุ่นเดียวกัน รุ่นน้อง ได้ให้กำลังใจผู้เขียนมาโดยตลอด ตั้งแต่ พี่เล็ก หมิงเจียบ พี่วิทย์ ไก่ใหญ่ กุ๊กไก่ อิมเอิบ พี่งาม กบ(เป๊กกี้) หนูหนึ่ง รัตน์ อ้อม หมิงน้องนิต กุ้ง และอีกหลาย ๆ คน รวมทั้งเพื่อนอกสถาบัน อาจารย์พ่อพันธ์ุ และพี่อรรณพ ที่ร่วมผจญภัยในหอจดหมายเหตุแห่งชาติ สุดทำยนี้ขอขอบคุณตัวผู้เขียน ที่มีความพยายามเขียนวิทยานิพนธ์จนนำหนักลดไป 5 กิโลกรัม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
2. การจัดการศึกษาสำหรับสตรีไทยสมัยปฏิรูปประเทศ.....	4
1. การศึกษาของสตรีไทยก่อนการจัดตั้งโรงเรียนสตรี.....	5
2. การจัดการศึกษาสมัยใหม่ให้แก่สตรีไทย.....	9
3. ความคาดหวังของสังคมไทยที่มีต่อผู้หญิงในสมัยปฏิรูปประเทศ.....	13
4. การจัดการศึกษาของสตรีไทยโดยรัฐบาล.....	19
5. การประกาศพระราชบัญญัติประถมศึกษา.....	26
6. หลักสูตรการศึกษาสำหรับสตรี.....	32
3. การเกิดอาชีพครูผู้หญิง.....	41
1. ปัจจัยที่ทำให้เกิดอาชีพผู้หญิง.....	41
2. ครูผู้หญิงระยะแรก.....	52
3. การฝึกหัดครูผู้หญิงโดยรัฐ.....	55
4. ครูเฉลยศักดิ์.....	86
4. สถานภาพของอาชีพครูผู้หญิงในสังคมไทย.....	89
1. การยอมรับในอาชีพครูผู้หญิงของสังคมไทย.....	89

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2. ความภูมิใจของสตรีที่ประกอบอาชีพครู.....	107
5. ความแตกต่างทางสถานภาพระหว่างครูผู้หญิงกับครูผู้ชาย.....	126
1. สถานภาพครูผู้หญิงเมื่อเปรียบเทียบกับครูผู้ชาย.....	126
2. ปัจจัยที่นำมาสู่ความต้อยในสถานภาพของครูผู้หญิง.....	150
3. ข้อเรียกร้องของครูผู้หญิง.....	154
4. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2479.....	163
6. บทสรุป.....	171
รายการอ้างอิง.....	177
ประวัติผู้เขียน.....	186

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย